

BRAD MELTZERNING QALAMIGA MANSUB “SIRLAR UYI” (“THE HOUSE OF SECRETS”) HIKOYASIDAGI ANTROPONIMLARNING INGLIZ TILIDAN O‘ZBEK TILIGA TARJIMASI MUAMMOLARI

Daminjonov Shukurullobek Maqsudjon O‘g‘li

Termiz davlat universiteti

Gid hamrohligi va tarjimonlik

faoliyati yo‘nalishi talabasi

Email:shukurullobekdaminjonov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6503753>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 18-aprel 2022

Ma‘qullandi: 25- aprel 2022

Chop etildi: 27- aprel 2022

KALIT SO‘ZLAR

antroponimlar,
transliteratsiya, ingliz-
o‘zbek tarjima,
leksikologiya fonetika,
orfografiya.

ANNOTATSIYA

Mazkur maqola Brad Meltzer tomonidan yozilgan “Sirlar uyi” turkumidagi “Yoz, O‘ttiz yil oldin” romani tarkibidagi antroponimlarning ingliz tilidan o‘zbek tiliga tarjimai va ularning mohiyati lingvistik nuqtai nazardan kitobxonning uni anglashi uchun ta‘sir qiluvchi omillarni hisobga olgan holda tahlil qilingan. Obyekt sifatida tanlangan ismlar to‘qima bo‘lgani tufayli qahramonlarning ismlaridan oldin ularning asardagi vazifasi hamda xarakteri o‘ylab topilgani, so‘ngra uni lingvistik qoliplariga solingan. Shu tufayli maqolada tarjimon ularni o‘zbek tiliga tarjima qilishdan oldin etimologik, leksikologik, semantik va fonetik tahlil qilishi uchun qoliplar taklif qilingan [1].

Leksik muammolar har doim tarjimaning eng markaziy nuqtalaridan biri bo‘lib kelgan: biz tarjimaning onomastik muammolari sifatida atama doirasini cheklashimiz kerak. Bred Meltzer romanini tarjima qilish jarayoni shu qadar, inson satrlarga chuqur kiruvchi va munozaraligi kuchli stilistika olamida yashashi mumkin. Romanning so‘z qurilishi oldiga ulkan izlanish va tahlillarni talab qiladigan ulkan vazifalarni qo‘ydi. Barcha xalqlarda oilada chaqaloq dunyoga kelsa unga ism qo‘yishadi va bu ism unga umri davomida xizmat qiladi. Ism tanlash qadimdan juda muhim bo‘lgan. Ismning chuqur ma‘nosini anglashi va uning porloq kelajagi bilan bog‘liq bo‘lgan to‘g‘ri ism tanlashi kerak. Romanda keltirilgan har bir qahramonning ismlari o‘zalarining romandagi vazifasiga

mos tanlangan. “Sirlar uyi” romanidagi antroponimlarni o‘zbek tiliga tarjima qilish jarayonida ular uchun bu nomlar bekorga tanlanmaganligiga amin bo‘ldim. Sirlar uyi zamonaviy ingliz yozuvchisi Bred Meltzerning eng mashhur romanlaridan biri bo‘lib, uning asarlari butun dunyoda muvaffaqiyat qozonmoqda. Bu nozik psixologik detektiv janrdagi hikoya. Syujet sirli va oldindan aytib bo‘lmaydigan burilishlarga to‘la. Roman qahramonlari aldaydi, xato qiladi. Roman voqealari Hazel Nesh olti yoshga to‘lganda, otasi unga o‘rgatadi: sirlarni hal qilish kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Antroponimlar va toponimlar adabiy asar qahramonlarining obrazlarini yaratishda, uning asosiy mavzu va

motivlarini joylashtirishda, badiiy vaqt va makonni shakllantirishda ishtirok etadi, nafaqat mazmun-faktik, balki subtekst ma'lumotlarini ham beradi. Matnning g'oyaviy-estetik mazmunini ochish, ko'pincha uning yashirin ma'nolarini ochish. "Adabiy matnga semantik jihatdan yetarli bo'lmagan holda kirib kelgan to'g'ri nom undan semantik jihatdan boyitilgan holda chiqadi va ma'lum assotsiativ ma'nolar majmuasini qo'zg'atuvchi signal vazifasini bajaradi". Birinchidan, to'g'ri ism fe'l-atvorning ijtimoiy mavqeini, millatini ko'rsatadi va ma'lum bir tarixiy va madaniy haloga ega; ikkinchidan, muallif modalligi har doim qahramonning u yoki bu nomini tanlashda, uning etimologiyasini hisobga olishda namoyon bo'ladi, to'g'ri nomlar ularning o'zaro ta'sirida matnning onomastik makonini tashkil qiladi, ularni tahlil qilish ularning dinamikasidagi asarning turli personajlari o'rtasida mavjud bo'lgan bog'lanish va munosabatlarni ochib berishga, uning badiiy olami xususiyatlarini ochib berishga imkon beradi. Semantik jihatdan murakkab bo'lgan o'ziga xos nom badiiy matnning nafaqat izchilligini, balki semantik ko'p o'lchovlilikini yaratishda ham ishtirok etadi. Bu muallifning niyatini amalga oshirishning eng muhim vositalaridan biri bo'lib xizmat qiladi va katta miqdordagi ma'lumotni jamlaydi. "Asarda keltirilgan har bir ism allaqachon belgi bo'lib, faqat u qodir bo'lgan barcha ranglar bilan o'ynaydi. Qahramonning nomi adabiy matnning asosiy birliklaridan biri, eng muhim belgi vazifasini bajaradi, u sarlavha bilan birga asar o'qilishi bilan yangilanadi. Bu, ayniqsa, sarlavha pozitsiyasini egallagan va shu bilan o'quvchi e'tiborini u chaqirgan qahramonga jalb qilganda, ayniqsa uni asarning badiiy olam ajratib

turadigan holatlarda yaqqol namoyon bo'ladi [2].

NATIJALAR

Bizning ishimizning maqsadi Bred Meltzerning "Sirlar uyi" romanidagi o'ziga xos nomlarni (antroponimlarni) o'rganishdir. "Sirlar uyi" romanning qahramonlar nomini qo'yishning o'ziga xos xususiyatlari va qoliplarini tahlil qilish va aniqlash muallif niyatini to'liqroq ochib berish, muallif uslubining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash imkonini beradi. Asarda ismlarning ma'nolari, qahramon nomi va uning xarakter funksiyalari o'rtasidagi bog'liqlik, shuningdek, qahramonlarning bir-biriga munosabati o'rganildi. Til fanida ismlar, nomlarga bag'ishlangan maxsus bo'lim, tilshunoslik tadqiqotlari yo'nalishi onomastika mavjud. Onomastika bir qancha bo'limlarga ega bo'lib, ular an'anaviy ravishda tegishli nomlar toifalariga ko'ra ajralib turadi. Odamlarning tegishli ismlari antroponimlar tomonidan o'rganiladi [2].

MUHOKAMA

Hazel Nash (Hazel Nash) – "Hazel" nomi qadimgi inglizcha tilidan kelib chiqqan. "Hasel", ya'ni, Hazel daraxti degan ma'noni anglatadi. Hazel tabiat nomi bo'lib, Hazel daraxtiga ishora qiladi. U dastlab 12-asrga oid findiq daraxti yonida yashagan odamlarning yashash familiyasi sifatida ishlatilgan. "Nash" so'zi ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjimasi. Ushbu yozuvning bir qismi yoki barchasi Webster lug'atining 1913 yil nashridan import qilingan, u hozirda mualliflik huquqidan ozod va shuning uchun jamoat mulki hisoblanadi. Import qilingan ta'riflar sezilarli darajada eskirgan bo'lishi mumkin va har qanday yangi hislar butunlay yo'qolishi mumkin.

(Buyuk Britaniya) Firma; qattiq; qiyin degan ma'noni anglatadi. Lekin biz uni "Hazel daraxti qattiq" deb ayta olmaymiz. Shu sababdan bu faqat orfografik transformatsiyaga uchraydi va yozuvda "Hazel Nesh" deb aks etadi. Aynan shu nomni tanlashiga sabab qilib-roman qahramoni bo'lgan otasi Jek Nash, Hazel Nesh olti yoshga to'lganda, otasi unga o'rgatdi: sirlarni hal qilish kerak. U bilishi kerak. Hazelning otasi - Amerikaning eng sevimli "Sirlar uyi" teleko'rsatuvi boshlovchisi Jek Nash.

Ingliz tilida: *"Close your eyes while I tell it to you," Jack says, slipping into The Voice, the same one his own dad used to use, the one Jack now uses on his TV show, where every week he explores the world's most famous conspiracies: Who killed JFK? Why did FDR have a secret fraternity known as The Room? Or his favorite during sweeps: Outside of every Freemason meeting, there's a chair known as the Tyler's Chair; what are its true origins and secrets?"* [4]

Skip - bu qahramonning nomi ingliz tilidagi tarjimasi "O'tkazib yubormoq" so'zidan kelib chiqqan degan tahmin mavjud. Chunki romanda Skip o'zini ehtiyot qilib o'zining ukasini birinchi o'tkazadi.

Ingliz tilida: Hazel's brother Skip wouldn't touch the stove in the first place, always so cautious of everything. But Hazel was willing to give up a little skin for adventure. [4].

Jek Nash (Jack Nash) – Jek Nash Jonning o'rta asrlardagi kichraytiruvchisi Jekinden (sobiq Jankin) olingan. Ko'pincha mustaqil nom sifatida qabul qilinadi. O'rta asrlarda bu juda keng tarqalgan bo'lib, "odam" degan ma'noni anglatuvchi jargon so'zga aylandi. U tez-tez ertaklarda va bolalar bog'chasida qo'llanilgan, masalan,

"Jek va loviya sopi", "Kichik Jek Horner" va "Jek Sprat". Amerikalik yozuvchilar Jek London (1876-1916) va Jek Keruak (1922-1969) bu nomning ikki mashhur egalari edi. U shuningdek, amerikalik aktyor Jek Nikolson (1937-) tomonidan tug'ilgan. Jek Nash bu - Hazelning otasi. Tarjima qilinganda faqatgina orfografik transformatsiyadan foydalanilgan. Ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjima qilishda ingliz tilidagi "ac" harflari o'zbek tilida "e" harfiga o'zgargan.

Ingliz tilida: *"Close your eyes while I tell it to you," Jack says, slipping into The Voice, the same one his own dad used to use, the one Jack now uses on his TV show, where every week he explores the world's most famous conspiracies: Who killed JFK? Why did FDR have a secret fraternity known as The Room? Or his favorite during sweeps: Outside of every Freemason meeting, there's a chair known as the Tyler's Chair; what are its true origins and secrets?"* [4].

XULOSA

Maqoladagi nomlar badiiy adabiyotning asosiy quroli sifatida aytiladigan so'z, roman qahramonlari xarakteri va ularning vazifasi orqali tanlanadi. Antroponimlarni tarjima qilish jarayonida e'tiborli bo'lish talab etiladi. Har bir antroponim o'zining ma'lum bir o'z mohiyatiga ega. Ba'zida asarning asliyat tilida keltirilgan antroponimlarni tarjima tiliga o'girish shartmas. Ularning o'z holicha qolgani maqsadga muvofiq. Antroponimlarni tarjima qilish jarayonida tarjimasi xato belgilansa asardagi o'sha qahramonning butun vazifasi va xarakteri o'zgarib ketadi. Bu esa tarjimaning g'alis bo'lib qolishiga sabab bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bred Meltzer. "Sirlar uyi" romani 2016-yil nashri
2. <https://t.me/c/1318006831/4741>
3. <https://en.wikipedia.org/wiki/Hazel>
4. <https://graycity.net/brad-meltzer/125589-the-house-of-secrets.html>
5. <http://www.merriamwebster.com/dictionary/querulous>
6. Jo'ramurodova, Z., & Solijonov, J. (2022, April). JK ROULINGNING "BIDL QISSANAVIS ERTAKLARI" ("THE TALES OF BEEDLE THE BARD") ASARIDAGI ANTROPONIMLARNING O'ZBEK TILIDAN INGLIZ TILIGA TARJIMA QILISHDAGI MUAMMOLARI. In *МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ: "СОВРЕМЕННЫЕ ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ПАРАДИГМЫ: ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ТРАДИЦИЙ И ИННОВАЦИЙ II"* (Vol. 2, No. 18.03, pp. 554-560). <https://doi.org/10.47100/nuu.v2i18.03.115>
7. Kamoljnovich, S. J. (2022). JK ROULINGNING FANTASTIK ASARLARIDAGI ANTROPONIMLARNING LINGVO-PERSPEKTIV MUAMMOLARI. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(1), 334-343. <https://doi.org/10.24412/2181-2454-2022-1-334-343>
8. Kamoljnovich, Solijonov Juraali. "JK ROULINGNING FANTASTIK ASARLARIDAGI ANTROPONIMLARNING LINGVO-PERSPEKTIV MUAMMOLARI." *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)* 2.1 (2022): 334-343.
9. N. Erkaboyeva "Ona tili fanidan ma'ruzalar to'plami" Toshkent – 2020